

SAMENWERKING ERVAREN RONDOM DE DRIE DECENTRALISATIES

Verlag VNG deelcongres13, dinsdag 5 juni 2012 te Den Haag
door VNG/Slim Samenwerken en WagenaarHoes

Tijdens het deelcongres over intergemeentelijke samenwerking boden het programma Slim Samenwerken van de VNG en WagenaarHoes Organisatieadvies een simulatie aan over samenwerking rond de decentralisaties in het sociale domein. De belangstelling voor dit deelcongres van het jaarlijkse VNG-congres was groot: 55 wethouders, gemeentesecretarissen en raadsleden hadden zich hiervoor aangemeld.

OPZET EN VERLOOP VAN DE SIMULATIE

In de bijeenkomst behandelen de deelnemers in een fictief regionaal bestuurlijk overleg een aantal vraagstukken rond de vormgeving van voorzieningen op het snijvlak van Wmo, werk en inkomen, jeugd en onderwijs. Net zoals in de realiteit maakt ook in deze casus de samenloop van complexe inhoudelijke vraagstukken met proces- en samenwerkingsopgaven het de bestuurders lastig om gezamenlijk een koers en haalbare stappen te bepalen. Het voordeel van een simulatie maakt het echter mogelijk om geregeld in een time-out te reflecteren op hetgeen er gebeurt en feedback te geven en te ontvangen op de wijze waarop men probeert resultaten te bereiken.

In drie parallele groepen werden drie regionale portefeuillehoudersoverleggen gesimuleerd van de zes gemeenten uit een fictieve regio. In elk van deze overleggen werd een inhoudelijk vraagstuk behandeld als voorbereiding op een breed regionaal bestuurlijk overleg over drie agendapunten:

1. Samenvoeging arbeidsmatige en niet-arbeidsmatige dagbesteding
2. Inzet WwnV-doelgroep voor Wmo-dienstverlening
3. Gezamenlijke werkgeversbenadering voor onderkant arbeidsmarkt, met name Wajong en Wsw.

De deelnemers hadden vooraf een casusbeschrijving van de regio en de gemeenten gekregen, evenals een rolbeschrijving. Er waren verschillende rollen: per gemeente is er een wethouder en een strategisch adviseur (die elk met duidelijke eigen belangen vanuit de eigen gemeente in het overleg kwamen). Daarnaast was er in ieder portefeuillehoudersoverleg een echte vertegenwoordiger van de cliëntenorganisaties die kon worden geraadpleegd, en in de overleggen over Werk en Inkomen en Jeugd ook een echte vertegenwoordiger van werkgevers uit het MKB die de rol speelde van genodigde ten behoeve van het agendapunt werkgeversbenadering. Tijdens een aantal time-outs konden de strategisch adviseurs overleggen met 'hun' portefeuillehouder. Daarnaast waren er uiteraard de begeleiders vanuit WagenaarHoes en enkele vertegenwoordigers van het programma Slim Samenwerken vanuit de VNG.

LEERPUNTEN VOOR DE AANPAK VAN SAMENWERKING ROND DE DECENTRALISATIES

Hoewel de casus in de simulatie uiteraard fictief was en bewust minder gecompliceerd was gehouden dan de werkelijkheid veelal is, bleken de workshops zeer effectief om zowel de inhoudelijke vraagstukken als de samenwerkingsvraagstukken op tafel te krijgen. Een aantal aandachtspunten dat in de slotbespreking naar voren kwam:

- Er bestaat een grote neiging – en druk vanuit de gemeenteraden – om de vraagstukken oplossingsgericht te benaderen. Dat wil zeggen, om te focussen op de vraag of en op welke wijze bijvoorbeeld het SW-bedrijf overeind gehouden kan worden. In de simulaties bleek duidelijk dat deze benadering snel tot een patstelling leidt. Beter is het eerst met elkaar overeenstemming te hebben over de vraag wat de inhoudelijke maatschappelijke opgave is en pas daarna te werken aan de organisatie van de oplossing.
- Dat hoeft echter niet te betekenen, was een van de ontdekkingen, dat we eerst alles moeten weten in aantallen, consequenties van wetgeving en dergelijk om aan de slag te gaan. De intentie om er met elkaar uit te komen is essentieel om stappen te kunnen zetten.
- Die wens om er samen uit te komen wordt vooral bevorderd door het openlijk bespreken en erkennen van de verschillende belangen van de samenwerkende gemeenten.. Iedere gemeente heeft immers zijn eigen sterke en zwakke punten qua sociale structuur, arbeidsmarkt et cetera die de verschillende belangen bepalen. Opvallend was dat ook meerdere deelnemers constateerden dat effectieve regionale samenwerking een grotere mate van openheid over de eigen situatie en belangen vergt dan in andere bestuurlijke settingen gebruikelijk is. “Het is niet verstandig zo lang de kaarten op de borst te houden, want dan begrijp je veel minder waar sommige weerstand vandaan komt”, aldus een van de deelnemers.
- Het betrekken van werkgevers bij de aanpak van de ‘werkgeversbenadering’ heeft toegevoegde waarde, maar vergt wel een perspectiefwisseling van de portefeuillehouders. In de simulatie, waarbij een echte werkgever aan tafel zat en het punt nadrukkelijk was geagendeerd, bleek het voor veel wethouders toch zeer lastig om echte aansluiting te vinden bij het perspectief van de werkgever. Door de werkgevers werd dan ook met enige scherpte als feedback gegeven dat het niet voldoende is als wethouders met hen *willen praten: de gemeenten zullen zich daarbij ook bewust moeten tonen van de werkelijkheid* van de werkgevers, inclusief hun belangen en *hun beperkte mogelijkheden om op de specifieke beperkingen van de doelgroep in te spelen*. Een benadering waarbij gemeenten aan werkgevers gaan “uitleggen dat het hun maatschappelijke verantwoordelijkheid is om...” past daar niet in. Wat werkgevers wel verwachten is dat gemeenten goed naar hen luisteren en meedenken vanuit het belang en de mogelijkheden van de werkgever, en daarop aansluiting zoeken. Met name dat laatste bleek erg moeilijk.
- Overleg met cliëntenvertegenwoordigers levert waardevolle inzichten in de mogelijkheden, beperkingen en ondersteuningsbehoefte van de doelgroep. Het gesprek met de vertegenwoordigers van cliënten helpt nadrukkelijk ook om de inhoudelijke opgave als vertrekpunt te nemen, en te voorkomen dat die verstopt blijft achter het organisatievraagstuk.

- In beide gevallen was de conclusie dat een werkbezoek aan bedrijven en/of instellingen om met werkgevers en cliënten te praten meerwaarde heeft om beter inzicht in de situatie op de werkvloer te krijgen.
- Uiteraard kwam ook de vormgeving van intergemeentelijke samenwerking aan bod en werd gediscussieerd over de voor- en nadelen van GR- en centrumgemeenteconstructies. Om de keuze voor een bepaalde samenwerkingsvorm goed te kunnen maken staat voorop dat de gemeenten een helder gezamenlijk beeld hebben van wat zij inhoudelijk willen bereiken en vervolgens die vorm kiezen die dat het beste mogelijk maakt.

Driebergen, 7 juni 2012

Jacqueline Eummelen
Hans van Gansewinkel
Eric Gurke
René Hooijdonk
Hans Korringa
Pauline van 't Zelfde
Alinda van Bruggen